

Latyczów. Dzieje miasta na Kresach na przestrzeni wieków

Miasto Latyczów, położone na równinie otoczonej wzgórzami przy ujściu rzeki Wołk do Bohu, jest uważane za jedną z najstarszych miejscowości Podola. Obecnie znajduje się w obwodzie chmielnickim na Ukrainie. Czas powstania miasta jest nieznany, przyjmuje się, że zostało założone około roku 1210. Pierwotnie miejscowość nosiła nazwę Leszczyn, prawdopodobnie nazwa pochodziła od leszczyny obficie rosnącej nad brzegami Wołku. Po zniszczeniu Leszczyna przez Tatarów miasto zostało przeniesione na lewy brzeg Wołku i zaczęło być nazywane Latyczów¹.

Z początkami miejscowości jest związana legenda o księciu Letyczykowie, który pragnąc spędzić całe swoje życie z ukochaną dziewczyną, rzekł się władzy, osiedlił się nad rzeką Wołk, i w ten sposób powstało osiedle Latyczów. W 1362 roku miasto znalazło się w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego², a za panowania Kazimierza Wielkiego Latyczów zostało włączone do Królestwa Polskiego³. W 1466 roku lokowano go na prawie magdeburskim⁴.

W roku 1453, podczas najazdu Tatarów na Podole Latyczów został doszczętnie zniszczony, kolejne klęski dotknęły miasto w roku 1516 oraz 1537. Król Zygmunt I Stary, pragnąc obudowy Latyczowa, przywrócił mu prawo magdeburskie, a także wydał przywilej targowy:

Bacząc, iż Lathiczów w powiecie kamienieckim leżący, spalony przez Tatarów, postradał pierwotne swe prawa, ponawiamy mu przeto prawo teutońskie, czyli magdeburskie, ustanowiamy targ w poniedziałek, jarmarki zaś na Wniebowzięcie Najświętszej Panny i świętą Katarzynę⁵.

W 1558 roku Latyczów po raz kolejny został zniszczony. W tym samym roku Zygmunt II August

uwolnił mieszczan od podatków na dziesięć lat oraz potwierdził wcześniejsze przywileje i swobody. Za panowania Stefana Batorego miasto otrzymało herb, na którym na niebieskim polu był biegnący srebrny wilk. W 1581 roku, mocą konstytucji sejmowej, Latyczów został mianowany grodem, a po dwudziestu latach miastem powiatowym. Dla powstrzymania najazdów tatarskich starosta kamieniecki Jan Potocki zbudował w nim zamek i mury obronne. Jednakże miasto było nadal rabowane i niszczone⁶, przyczynę wyjaśnia lustracja z 1665 roku:

Starostwo z miasta teraz całe spustoszone i zdezelowane, a do tego, że na samym szlaku zostawa, którym gościńcem kaźden nieprzyjaciel chodź; dla czego ani mieszkańców, ani poddanych po wsiach zatrzymać może, i nadziei nie masz, aby dla tak częstych i gęstych inkursyj, miały się te dobra prędko naprawić, bo nie tylko nieprzyjacielskie wojska przechodzą, ale też i opryszków albo lawensów ustawiczne rozboje grassantur, nie dopuszczają roboczny odprawować, bydło i inne dobytki zabierając, a czasem i zabijając⁷.

Pierwsza parafia rzymskokatolicka w Latyczowie została erygowana około roku 1430. Wierni gromadzili się w drewnianym kościele na lewym brzegu rzeki Wołk. Nieco później w Latyczowie powstała cerkiew pw. św. Michała, która pełniła także funkcję obroną. W 1453 roku, podczas napadu Tatarów latyczowski kościół został spalony wraz z całym miastem⁸. Według tradycji około 1580 roku najeźdźcy zamurowali w świątyni kapłana sprawującego nabożeństwo. W latach 90. XVI wieku Klemens VIII, z inicjatywy biskupa kamienieckiego Pawła Wołuckiego, postanowił wysłać do Latyczowa ojców dominikanów z misją ewangelizacji tamtejszej ludności, nękaną przez najazdy tatarskie⁹. Wraz z błogosławieństwem papież przekazał

¹ L. Nowicka, *Istorycznymy steżkami ridnoho mišta*, Latyczów 2012, s. 15.

² Tamże, s. 7–9.

³ Hasło *Latyczów* w: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 5, Warszawa 1884, s. 99.

⁴ L. Nowicka, dz. cyt., s. 16.

⁵ Hasło *Latyczów* w: *Słownik geograficzny...*, s. 100.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

⁹ A. Wolińska-Wójtowicz, *Matka Boża Latyczowska*, red. J. Król, Lublin 2014, s. 11.

misjonarzom kopię słynnego obrazu *Salus Populi Romani* z bazyliki Santa Maria Maggiore w Rzymie¹⁰. Ówczesny starosta, Jan Potocki, będąc wtedy jeszcze kalwinem, nie wpuścił zakonników do miasta. Jednak nieco później, na prośbę swojej żony Elżbiety z Kamienieckich, córki wojewody podolskiego, zezwolił misjonarzom na osiedlenie się na przedmieściu Latyczowa.

Dominikanie dostali dwie wiejskie chaty. W jednej zrobili kaplicę, umieścili tam kopię obrazu *Salus Populi Romani*, a w drugiej mieszkali. Podczas jednego z nabożeństw oblicze Bogurodzicy na obrazie zaczęło cudownie jaśnieć. Mieszkańcy miasta także spostrzegli jasność otaczającą kaplicę, szybko przybiegli tam, myśląc, że się pali. Kiedy ujrzeli światło bijące z obrazu, złożyli hołd Najświętszej Maryi. Jan Potocki, uznawszy te wydarzenia za cud, przeszedł na katolicyzm i wydał rozporządzenie o przeniesieniu kaplicy na swój zamek. Nieco później, podczas kolejnego najazdu tatarskiego, w Latyczowie zatrzymał się z wojskiem Stanisław Rewera-Potocki. W czasie snu ukazała mu się postać niewiasty, która ostrzegła go o zbliżających się najeźdźcach. Przerażony dowódca obudził się, zwołał starszyznę wojskową, opowiedział o tym, co usłyszał we śnie, i kazał przygotować oddziały. Jednakże zebrani na naradzie powiedzieli Rewerze-Potockiemu, że nie ma żadnych powodów do obaw, wojsko potrzebuje wypoczynku, a widzenie można wytłumaczyć przemęczeniem. Uspokojony wódz zasnął, znów zobaczył tę samą niewiastę i szybko się obudził. Potem zasnął po raz trzeci i znowu ujrzął tę postać, która ostrzegła przed najazdem. Mimo sprzeciwu starszyny Stanisław Rewera-Potocki przygotował wojsko do walki z Tatarami. Gdy o świcie dostrzeżono zbliżających się najeźdźców, oddziały koronne wyruszyły do boju. Wojska tatarskie zostały rozbite. Tradycja głosi, iż podczas bitwy na niebie widziano postać Bogurodzicy, otaczającą swym płaszczem obrońców Podola. Po wygranych bitwach za otrzymaną łaskę Rewera-Potocki wraz z wojskiem złożył datki na budowę murowanego kościoła w Latyczowie. Budowę świątyni zajął się Jan Potocki z żoną Elżbietą. W 1638 roku król Władysław IV zatwierdził pobieranie dziesięciny dla kościoła ze starostwa latyczowskiego¹¹.

W okresie powstania Boghana Chmielnickiego ojcowie dominikanie postanowili wywieźć obraz Matki Bożej Latyczowskiej do Lwowa i schronić go w kościele pw. Bożego Ciała. W 1652 roku, po

zajęciu Podola przez armię turecką, zamek latyczowski wraz z kościołem został spalony. Dopiero 26 stycznia 1699 roku Turcy opuścili Podole. Po trzech latach do Latyczowa powrócili dominikanie. Nie dysponując środkami na odbudowę całego kościoła, zakonnicy odrestaurowali tylko niewielką kapliczkę, w której odprawiali nabożeństwa. Do całkowitej odbudowy latyczowskiej świątyni przystąpiono w roku 1744. Podczas prac budowlanych katolicy z Podola podjęli próbę odzyskania cudownego obrazu. 2 lipca 1722 roku powrócił do Latyczowa. Odtąd wtedy w Latyczowie jest obchodzony odpust parafialny trwający trzy dni i gromadzący rzesze pielgrzymów różnych wyznań, zarówno z Podola, jak i zza Dniepru. Za wstawiennictwem Matki Bożej Latyczowskiej wierni wypraszały sobie łaski. Cuda, których doznali modlący się przy wizerunku Bogurodzicy, zaczęto spisywać w roku 1640. 28 kwietnia 1777 roku Komisja Duchowna wydała dekret potwierdzający cudowność obrazu Matki Bożej Latyczowskiej. W roku następnym papież Pius VI przysłał do Latyczowa złote korony dla uwieńczenia wizerunku. Uroczysta koronacja odbyła się w niedzielę 4 października 1778 roku. Świętowanie trwało oktawę, przybyły rzesze pielgrzymów z Podola, Wołynia, Besarabii, Litwy oraz innych ziem. Akt koronacyjny przyczynił się do rozszerzenia kultu Matki Bożej Latyczowskiej¹². W 1824 roku złote korony zostały skradzione, w ich miejsce trafiły srebrne, połączane¹³.

W 1700 roku w Latyczowie zbudowano drewnianą cerkiew pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Przez wiele lat znajdował się tam cudowny obraz Bogurodzicy trzymającej na kolanach ciało zmarłego Mesjasza. W 1854 roku cerkiew spłonęła, a po dziesięciu latach na jej miejscu powstała nowa murowana świątynia¹⁴.

Wskutek II rozbioru Rzeczypospolitej Latyczów został przyłączony do Rosji. W 1795 roku starostwo latyczowskie darowano hrabiemu Arkadiuszowi Markowowi, kanclerzowi państwa, jednakże od 1872 roku znów stało się własnością państwową¹⁵. Według stanu na 1864 rok w Latyczowie mieszkało 4911 osób, z których większość zajmowała się rzemiosłem. W 1873 roku powstała cukrownia, dająca zatrudnienie 360–370 osobom. Liczba mieszkańców Latyczowa znacznie wzrosła u schyłku XIX wieku, było to prawie 9000 osób. Na początku XX

¹⁰ „Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”. *Z dziejów latyczowskiej Ikony*, red. H. I. Szumił, Lublin–Sandomierz 2015, s. 93 n.

¹¹ Tamże, s. 94 n.

¹² Tamże, s. 97–104; hasło *Latyczów* w: *Słownik geograficzny...*, s. 102.

¹³ „Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”..., s. 104 n.

¹⁴ L. Nowicka, *dz. cyt.*, s. 37.

¹⁵ Tamże, s. 19–20.

wieku w mieście funkcjonowało 35 przedsiębiorstw, między innymi warzelnia piwa, cegielnia i fabryka tytoniu. Nieco później powstały cukrownia oraz fabryki produkujące mydło i naboje¹⁶.

W 1870 roku w Latyczowie założono szkołę dwuklasową, do tej pory w mieście działała tylko jedna szkoła cerkiewna przy cerkwi pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Po piętnastu latach powołano szkołę św. św. Cyryla i Metodego. W 1898 roku otwarto pierwszą szkołę dla dziewcząt, nieco później gimnazjum powiatowe oraz osobne gimnazja dla chłopców i dziewcząt. Jednakże większość dzieci nie miała możliwości pobierania nauki. Prawie w 60 procentach latyczowianie byli analfabetami¹⁷.

Po powstaniu listopadowym car Mikołaj wydał ukaz o kasacie zakonów katolickich w Imperium, w wyniku czego od 1832 roku opiekę duszpasterską w latyczowskim sanktuarium maryjnym zaczęli sprawować księża diecezjalni, co nie powstrzymało kultu Matki Bożej. Z pielgrzymkami przybywały tysiące wiernych różnych wyznań¹⁸.

W Wielki Piątek 1854 roku w świątyni latyczowskiej wybuchł pożar, jednakże cudowny obraz udało się ocalić. Dzięki ofiarności mieszczan sanktuarium zostało szybko odrestaurowane¹⁹. W 1906 roku w Latyczowie obchodzono 300. rocznicę przybycia obrazu. Wyremontowano świątynię oraz dokonano renowacji obrazu. Uroczystościom przewodniczyli administrator archidiecezji mohylewskiej biskup Franciszek Albin Symon oraz ordynariusz diecezji łucko-żytomierskiej biskup Karol Antoni Niedziałowski²⁰.

Gdy w 1917 roku na Podolu toczono zacięte walki, proboszcz latyczowskiej parafii ksiądz Franciszek Szymkus wywiózł cudowny wizerunek do Pietniczan Winnickich. Hrabia Zdzisław Grocholski zorganizował specjalny oddział kozaków do obrony obrazu. Kiedy armia rosyjska wtargnęła do Pietniczan, kozacy wycofali się do Winnicy i zabrali obraz, który nieco później został umieszczony w kościele pokapucyńskim pw. Najświętszej Maryi Panny Anielskiej. Po zajęciu Podola latem

1918 roku przez wojsko austriackie oraz II Brygadę Legionów Polskich ksiądz Franciszek Szymkus postanowił sprowadzić obraz Matki Bożej do Latyczowa. Uroczystej peregrynacji towarzyszyły rzesze wiernych. 1 lipca w Latyczowie została odprawiona suma pontyfikalna, celebrowana przez biskupa Michała Godlewskiego, a w dniu następnym msza wotywna²¹.

W marcu 1919 roku Latyczów zajęli bolszewicy. Ponieważ nie było możliwości wywiezienia obrazu, zakryto go kurtyną. Na terenie sanktuarium bolszewicy zorganizowali komisariat. Nawet nie domyślali się, że obraz Matki Bożej Latyczowskiej jest obok. W lutym 1920 roku do Latyczowa wkroczył 19. Pułk Piechoty Odsieczy Lwowa. Na powitanie polskich żołnierzy odsłonięto wizerunek Bogurodzicy. Latem tegoż roku w okolicach Latyczowa rozgorzały walki 18. Dywizji Piechoty dowodzonej przez Franciszka Kralicka-Krajowskiego z I Armią Konną Siemiona Budionnego. 14 czerwca obraz wywieziono do Proskurowa, a stamtąd wagonem przetransportowano go do Warszawy, gdzie znajdował się do roku 1930. Później trafił do Lubomla, a następnie do Łucka. Po II wojnie światowej obraz znalazł się w Lublinie, przez kilkadziesiąt lat był pod opieką siostr Służek Najświętszej Maryi Niepokalanej, a od 2014 roku w parafii pw. Matki Bożej Różańcowej.

Na mocy traktatu ryskiego z 18 marca 1921 roku Latyczów pozostał pod władzą bolszewicką. W latach 1920–1933 proboszczem parafii latyczowskiej był ks. Jan Kucharski. W nocy z 25 na 26 maja 1933 roku kapłan został wywieziony w nieznanym kierunku. Wraz z nim aresztowano około tysiąca parafian, nigdy nie odnaleziono ich śladów. Cały kompleks zabudowań poddominikańskich został zarekwirowany przez władze. Świątynię przeznaczono na stajnię dla koni. W latach 1939–1941 kościół z klasztorem pełniły funkcję więzienia. Tak samo cerkwie prawosławne pw. św. Michała i pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny przez urzędników radzieckich zostały przeznaczone na cele gospodarcze.

17 lipca 1941 roku do miasta wkroczyła armia III Rzeszy. Podczas okupacji niemieckiej Latyczów popadł w ruinę, a znaczną część jego mieszkańców dotknął terror. Szacuje się, iż w niecałe trzy lata zamordowano tam 2720 cywilów. 23 marca 1944 roku miasto zajęła Armia Czerwona²².

Po utracie kościoła katolicy z Latyczowa modlili się w kaplicy cmentarnej, dokąd dojeżdżali kapłani.

¹⁶ Tamże, s. 24.

¹⁷ Tamże, s. 22–24.

¹⁸ „Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”..., s. 105.

¹⁹ A. Wolińska-Wójtowicz, dz. cyt., s. 22.

²⁰ E. Ruciński, *Pamiętka jubileuszowa, czyli historia cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny w Latyczowie. Z powodu trzechsetnego jubileuszu, Latyczów 1906*, s. 16; tenże, *300-letni jubileusz w Latyczowie*, „Tygodnik Ilustrowany” 1906, nr 35, s. 689–690; W. Nejmak, *Uroczystości jubileuszowe w 1906 r. w Latyczowie*, „Przegląd Katolicki” 1906, nr 42, s. 649–652.

²¹ „Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”..., s. 117 n.

²² L. Nowicka, dz. cyt., s. 26–27.

Po wojnie kościół stał się magazynem z nawozami, paliwem oraz materiałami budowlanymi. W 1984 roku kościół wraz z klasztorem został podpalony, wnętrze świątyni uległo poważnemu zniszczeniu²³. Do odrodzenia życia religijnego w ZSRR doszło w okresie pierestrojki. W 1988 roku Rada ds. Religii anulowała przepis o przynależności budynków sakralnych do państwa. To wydarzenie miało niezwykle duże znaczenie dla wierzących, dało im nadzieję, że wieloletnie starania o rejestrację wspólnot religijnych oraz odzyskanie świątyń wreszcie mogą się zakończyć powodzeniem. Jednak w praktyce władze nie zgadzały się na oddanie kościołów. Miało to miejsce również w Latyczowie: w zamian za sanktuarium wiernym zaproponowano oddanie niewielkiej świątyni znajdującej się 8 kilometrów od miasta. Dopiero latem 1989 roku udało się odzyskać kościół, w którym wcześniej znajdował się cudowny wizerunek Matki Bożej²⁴.

Sytuacja Kościoła na Ukrainie zmieniła się na początku lat 90. Dla katolików szczególnie radosna była wiadomość, otrzymana 16 stycznia 1991 roku z Watykanu, o przywróceniu struktur Kościoła rzymskokatolickiego w archidiecezji lwowskiej, diecezji kamieniecko-podolskiej i żytomierskiej. 23 kwietnia 1991 roku Najwyższa Rada Ukrainy podpisała ustawę O wolności sumienia i organizacjach religijnych. Wówczas rozpoczął się nowy etap duchowego odrodzenia Ukrainy. W 1991 roku ksiądz Jan Olszański został biskupem diecezjalnym przywróconej diecezji kamieniecko-podolskiej²⁵.

W 1993 roku w ołtarzu głównym latyczowskiego sanktuarium umieszczono kopię cudownego obrazu w sukience, po czternastu latach trafiła do kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego Świętego Ducha w Gródku Podolskim²⁶.

W 1995 roku biskup Olszański rozpoczął starania o powrót do Latyczowa Obrazu Matki Bożej.

Początkowo prymas Polski kardynał Józef Glemp wyraził na to zgodę. Jednakże generalnemu konserwatorowi zabytków udało się przekonać prymasa do cofnięcia decyzji, gdyż prawo polskie zabraniało wywozu dzieł sztuki będących na jego terenie od pięćdziesięciu lat. Zdaniem historyków sztuki kultura polska podczas II wojny światowej poniosła ogromne straty, dlatego nie należało oddawać tak cennego obiektu²⁷.

Po nieudanej próbie sprowadzenia cudownego wizerunku do Latyczowa ksiądz Adam Przywuski, obecny kustosz sanktuarium, zlecił pani Annie Kosteckiej z Krakowa namalowanie wiernej kopii obrazu, która została pobłogosławiona przez Benedykta XVI w 2006 roku²⁸. W tym samym roku w Latyczowie obchodzono jubileusz 400-lecia sanktuarium. Uroczystej mszy świętej przewodniczył ówczesny nuncjusz apostolski na Ukrainie arcybiskup Ivan Jurkowič. W Eucharystii wzięły udział episkopat Ukrainy i Polski, setki kapłanów, przedstawiciele władz świeckich oraz tysiące pielgrzymów²⁹. W 2013 roku uroczystości odpustowe zostały połączone z koronacją kopii obrazu Matki Bożej Latyczowskiej koronami pobłogosławionymi przez papieża Franciszka³⁰. Obecnie Latyczów przyciąga coraz więcej pielgrzymów.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Archiwum Państwowe Obwodu Chmielnickiego, *Prieditel'no Leticzewskoho rajistol'koma tow. Furmaniuku F. M.*, 31 marca 1989 r., k. 207, fund. P-6416, op. 1, spr. 45.
- Archiwum Państwowe Obwodu Chmielnickiego, *Sowiet po dielam religij SSSR*, 23 marca 1989 r., k. 205, fund. P-6416, op. 1, spr. 45.
- Archiwum Państwowe Obwodu Chmielnickiego, *Wypiska protokola nr 14 zasiedanija Sowietu po dielam religij pri Sowietie Ministrow SSSR*, 30 marca 1989 r., k. 206, fund. P-6416, op. 1, spr. 45.
- Nejmak W., *Uroczystości jubileuszowe w 1906 r. w Latyczowie*, „Przegląd Katolicki” 1906, nr 42, s. 649–652.
- Ruciński E., *300-letni jubileusz w Latyczowie*, „Tygodnik Ilustrowany” 1906, nr 35, s. 689–690.
- Ruciński E., *Pamiętka jubileuszowa czyli historia cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny w Latyczowie. Z powodu trzechsetnego jubileuszu, Latyczów 1906*, s. 16.

Opracowania

„Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”. *Z dziejów latyczowskiej Ikony*, Lublin–Sandomierz 2015.

²³ Sanktuarium Matki Bożej Latyczowskiej, red. H. I. Szumił, Sandomierz 1994, s. 27.

²⁴ Archiwum Państwowe Obwodu Chmielnickiego (dalej jako APOCh), *Wypiska protokola nr 14 zasiedanija Sowietu po dielam religij pri Sowietie Ministrow SSSR*, 30 marca 1989 r., k. 206, fund. P-6416, op. 1, spr. 45; APOCh, *Sowiet po dielam religij SSSR*, 23 marca 1989 r., k. 205, fund. P-6416, op. 1, spr. 45; APOCh, *Prieditel'no Leticzewskoho rajistol'koma tow. Furmaniuku F. M.*, 31 marca 1989 r., k. 207, fund. P-6416, op. 1, spr. 45.

²⁵ W. Rożkow, *Obrońca Kościoła na Podolu. Życie i działalność księdza Władysława Wanagsa MIC (1931–2001)*, [w:] *Duchowni wytoky Podilla: Cerkwa ta religijni dijaczi w istorii kraju*, red. I. Szorobura, Chmielnicki 2017, s. 245; tenże, *Ksiądz Władysław Wanags (1931–2001) – obrońca Kościoła na Podolu*, Biały Dunajec–Ostróg 2018, s. 49.

²⁶ „Nigdy ja ciebie, ludu, nie rzuciła”..., s. 148.

²⁷ Tamże, s. 150.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże, s. 151.

³⁰ <http://credo.pro/2013/07/86006>.

- Nowicka L., *Istorycznymy stezkamy ridnoho mista*, Latyczów 2012.
- Rożkow W., *Książdz Władysław Wanags (1931–2001) – obrońca Kościoła na Podolu*, Biały Dunajec–Ostróg 2018.
- Rożkow W., *Obrońca Kościoła na Podolu. Życie i działalność księdza Władysława Wanagsa MIC (1931–2001)*, [w:] *Duchowni wytoky Podilla: Cerkwa ta religijni dijaczi w istorii kraju*, red. I. Szorobura, Chmielnicki 2017, s. 241–248.
- Sanktuarium Matki Bożej Latyczowskiej*, red. H. I. Szumił, Sandomierz 1994.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 5, Warszawa 1884, s. 99–104.
- Wolińska-Wójtowicz A., *Matka Boża Latyczowska*, red. J. Król, Lublin 2014.

Strony internetowe

- <http://credo.pro/2013/07/86006>, dostęp: 1.3.2018.
- <http://sanctuarium.com.ua/historia,,3,,pielgrzymki.html>, dostęp: 1.3.2018.

STRESZCZENIE

Przedmiotem niniejszego artykułu są dzieje miasta Latyczów, uznawanego za jedną z najstarszych miejscowości Podola. W 1362 roku miasto znalazło się w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego, natomiast za panowania króla Kazimierza Wielkiego zostało włączone do Królestwa Polskiego. W okresie najazdów tatarskich na ziemię polskie Latyczów niejednokrotnie padał łupem najeźdźców. W celu powstrzymania najazdów Jan Potocki, starosta kamieniecki, zbudował w Latyczowie zamek i mury obronne. Jednakże miasto nadal było rabowane i niszczone. Około roku 1430 w Latyczowie erygowano pierwszą parafię rzymskokatolicką. Szczególne miejsce w historii miasta zajmuje przywieziony przez misjonarzy dominikańskich cudowny obraz Matki Bożej Latyczowskiej, będący kopią słynnego obrazu *Salus Populi Romani*. Rozwijał się kult maryjny, co roku na odpust do Latyczowa przybywały rzesze wiernych różnych narodowości i wyznań. W 1920 roku, w związku z najazdem bolszewików na Podole, cudowny wizerunek na zawsze opuścił Latyczów.

17 lipca 1941 roku do miasta wkroczyła armia niemiecka. Podczas okupacji Latyczów popadł w ruinę, a mieszkańców dotknął terror. Pod koniec marca 1944 roku miasto zostało zajęte przez wojska sowieckie. Budynki sakralne w ZSRR wraz z przedmiotami kultu uważane były za własność państwową i nierzadko wykorzystywane do celów gospodarczych. Po ukończeniu wojny sanktuarium latyczowskie przekształcono na magazyny z nawozami, paliwem oraz materiałami budowlanymi. Odzyskanie świątyni udało się dopiero w okresie pierestrojki. Wówczas rozpoczął się nowy etap duchowego odrodzenia Ukrainy. Obecnie w Latyczowie znajduje się ukoronowana kopia obrazu Matki

Bożej Latyczowskiej. Co roku na odpust do sanktuarium przybywają tysiące pielgrzymów różnych wyznań i narodowości.

Słowa kluczowe: Latyczów, Kresy, Obraz Matki Bożej Latyczowskiej, diecezja kamieniecko-podolska obrządku łacińskiego

SUMMARY

Latyczów. History of a town in Kresy during the centuries

The topic of the following article is the history of the town of Latyczów, recognised as one of the oldest towns of Podolia. In 1362, it became a part of the Grand Duchy of Lithuania, while during the reign of King Casimir the Great, it was incorporated into the Kingdom of Poland. During the Tatar raids on the Polish territories, Latyczów was frequently conquered by the invaders. In order to stop the attacks, Jan Potocki, starosta of Kamianets, built a castle and defence walls in Latyczów. However, the town had still been looted and destroyed. Ca 1430, the first Roman-Catholic parish was erected in Latyczów. A particular role in the history of the town is played by the miraculous painting of the Holy Mother of Latyczów brought by the Dominican missionaries, which is a copy of the famous *Salus Populi Romani* painting. The Holy Mother cult had been developing, every year a number of believers of various nationalities and religions arrived to the town for indulgence. In 1920, due to the Bolshevik attack on Podolia, the miraculous painting forever left Latyczów.

On 17 July 1941, the German army entered the town. During the occupation, Latyczów became a ruin, and the citizens experienced terror. At the end of March 1944, the town was taken by the Soviet troops. In the USSR, the sacral buildings and the items of cult were treated as a state property and frequently used for economic needs. After the end of the war, the Latyczów sanctuary was converted into warehouses for manures, fuel and construction materials. The recovery of the temple was completed only during the times of *perestroika*. At that time, a new stage of the spiritual revival of Ukraine began. Currently, in Latyczów one can see a crowned copy of the painting of the Holy Mother of Latyczów. Every year, thousands of pilgrims of various religions and nationalities arrive to the sanctuary for indulgence.

Key words: Latyczów, Kresy, Painting of Holy Mother of Latyczów, Roman Catholic Diocese of Kamyanets'-Podilskyi